

N:o 50.

Ank. till Riksd. kansli den 22 mars 1898, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 11, 21, 59 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet, dels ock åtta med anledning af berörda proposition afgifna motioner.

Genom proposition, n:o 40, af den 28 nästlidne januari, hvilken af båda kamrarne blifvit till lagutskottet hänvisad, har Kongl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af protokollet öfver civiländagen för nämnda dag, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

angående ändrad lydelse af §§ 11, 21, 59 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att §§ 11, 21, 59 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, § 11 sådan densamma lyder enligt förordningen den 26 oktober 1888 och § 59, sådan samma paragraf lyder enligt nyssnämnda förordning och förordningen den 8 mars 1889, skola erhålla följande ändrade lydelse:

Bih. till Riksd. Prot. 1898. 7 Saml. 27 Häft. (N:o 50.)

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej af aktiebolag rösträtt för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet utöfvas för mera än en tjugondedel af kommunens hela fyrktal. Ej heller må någon rösta för högre röstetal, än som sammanlagdt tillkommer öfrige röstegande inom kommunen.

Der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlägga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskildt stadgad, skall röstvärdet vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden.

§ 21.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, framställer ordföranden proposition, så affattad, att den må kunna med *ja* eller *nej* besvaras.

Ordföranden tillkännagifver derefter, huru enligt hans uppfattning beslutet utfallit, och befäster detsamma, der omröstning ej begäres, med klubbslag. Äskas omröstning, verkställes den öppet och efter upprop.

Till beslut i andra frågor än dem, hvarom i §§ 27, 36 och 73, punkt b), sägs, erfordras blott enkel pluralitet af de afgifna rösterna, enligt den vid omröstningen följda röstgrund.

Falla rösterna lika för olika meningar, gäller den mening, hvilken de fleste röstande efter hufvudtalet bifallit. Äro äfven efter sådan beräkning rösterna lika delade, varder den mening beslut, som ordföranden biträder.

§ 59.

Kommunalnämnden skall verkställa fyrktalssättningen och deröfver upprätta en längd, upptagande, särskildt för hvarje skattskyldig och i särskilda kolumner: för i mantal satt jord, för jordbruksfastighet utan mantal och för annan fastighet debiterad bevillning enligt gällande förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst (eller, der bevillning ej utgår, det belopp, som, uträknadt efter taxeringsvärdet, mot sådan bevillning svarar); för öfriga beskattningsföremål debiterad enahanda bevillning; det åsatta fyrktalet för i mantal satt jord; fyrktalet för jordbruksfastighet utan mantal; fyrktalet för annan fastighet; fyrktalet för alla öfriga

beskattningsföremål och summan af den skattskyldiges fyrktal, hvarjemte i längden skall antecknas kommunens hela fyrktal, allt på sätt det under litt. A bifogade formulär till fyrktalslängd närmare utvisar.

Denna längd, som ligger till grund för kommunalutskyldernas debitering, utgör, med iakttagande af de bestämmelser och undantag §§ 8, 9 och 11 innehålla, tillika kommunens röstlängd. Har, sedan längden justerades, ny egare eller brukare tillträd fast egendom, och varder sådant inför kommunalstämman styrkt, uppföres den nye egaren eller brukaren i längden såsom röstberättigad för fastigheten; börande kungörelse om stämma, der dylikt ärende skall förekomma, från predikstolen uppläsas minst en vecka förut. I den för anmärkningar afsedda kolumn antecknas, dels om af ofvan angifven orsak rösträtt för fast egendom öfvergått till annan person, dels, der begränsning enligt § 11 eger rum, röstetalet, dels ock om och på hvilken grund i följd af bestämmelserna i §§ 8 och 9 någon i längden uppförd skattskyldig icke eger utöfva rösträtt. Längden upprättas i två exemplar, af hvilka det ena i sockenstugan anslås och det andra hos kommunalnämnden förvaras.

§ 73.

För att vinna bindande kraft skola kommunalstämmans beslut underställas Kongl. Maj:ts nådiga pröfning och fastställelse, då besluten angå:

a) försäljning, pantförskrifning eller utbyte af någon sådan kommunen tillhörig fastighet, som, för något dess gemensamma nytta afseende ändamål, genom gåfva eller testamente kommunen tillfallit, äfvensom öfverenskommelse, som medför förändring i de rättigheter, kommunen till sådan fastighet eger; och

b) upptagande af lån, stäldt på längre återbetalningstid än två år.

Kongl. Maj:ts nådiga pröfning skola ock underställas de af kommunalstämman antagna förslag till nya eller förhöjda afgifter å den allmänna rörelsen, såsom väg-, bro- och färjpenningar, m. m.

Till beslut i fråga angående upptagande af lån, hvarom här ofvan sägs, erfordras två tredjedelar af de i omröstningen deltagandes röster efter röstvärdet.

Beslut eller förslag, som bör Kongl. Maj:ts nådiga pröfning underställas, skall insändas till Kongl. Maj:ts befallningshafvande, hvilken det åligger att handlingarna, jemte eget utlåtande, till Kongl. Maj:t öfverlemba.

Vid förslaget finnes fogadt det i § 59 omförmälda formulär till fyrktalslängd, så lydande:

Fyrktalslängd för

Summary

På kommunalnämndens vägnar:

N. N.
Ordförande.

Nordbo socken år 1898.

Bevillning enligt förordningen angående bevillning af fast egendom samt af inkomst								Påfördt fyrktal				Summa.	Anmärkningar.
för i mantal satt jord.		för jordbruksfastig- het utan mantal.		för annan fastighet.		för alla öfriga be- skattningsföremål.		för i mantal satt jord.	för jordbruksfastig- het utan mantal.	för annan fastighet.	för alla öfriga be- skattningsföremål.		
Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.						
12	—	—	—	—	—	16	—	120	—	—	160	280	
9	60	—	—	—	—	—	—	96	—	—	—	96	i konkurstillstånd.
12	—	1	80	—	—	—	—	120	18	—	—	138	
—	—	—	—	—	50	1	—	—	—	5	10	15	oguldna kommunalutskylder.
18	—	—	—	—	—	—	—	180	—	—	—	180	taxeringsvärde 30,000 kr.
54	—	—	—	—	100	300	—	540	—	1,000	3,000	4,540	röstar för 1,340 fyrkar.
480	—	—	—	22	—	80	—	4,800	—	220	800	5,820	rösträtten öfvergått till nuv. egaren N. N., mantalsskrifven i N. N. socken (kommunal- stämmeprotokoll d. 1 ^o 1899).
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16,000	$\frac{1}{4} = 800.$

Att förestående fyrktalslängd blifvit i kommunalstämma denna dag granskad och godkänd, betygas Nordbo den 18 december 1898.

N. N.

Stämmans ordförande.

N. N.

N. N.

Rörande tillkomsten af ifrågavarande proposition vill utskottet erinra, att Kongl. Maj:t den 6 november 1896 uppdrog åt en komité att, med ledning af ej mindre en inom civildepartementet verkställd utredning rörande den kommunala rösträtten än äfven en af statistiska centralbyrån upprättad redogörelse angående dithörande förhållanden, afgifva yttrande och förslag, i hvilken mån en begränsning af den kommunala rösträtten på landet lämpligen borde ega rum. Sedan berörda komité den 13 maj 1897 afgifvit underdånigt betänkande och förslag i ämnet, samt Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länen deröfver blifvit hörda, föredrogs ärendet inför Kongl. Maj:t i statsrådet den 28 januari innevarande år, dervid beslöts aflåtande till Riksdagen af nu föreliggande proposition.

Den begränsning af den kommunala rösträtten på landet, som uti propositionen ifrågasättes, är emellertid af väsentligt mindre omfång än den af komitén föreslagna. Under det att komitén förordade en allmän begränsning af rösträtten för jordbruksfastighet till $\frac{1}{5}$ och för andra beskattningsföremål till $\frac{1}{20}$ af kommunens hela fyrktal, med den ytterligare inskränkningen, att icke i något fall någon egde utöfva rösträtt för mera än $\frac{1}{5}$ af kommunens hela fyrktal, äsyftar propositionen hufvudsakligen begränsning af aktiebolagens rösträtt, i hvilket hänseende förslaget till ändrad lydelse af § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet innehåller bestämmelse derom, att rösträtt för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet ej må af aktiebolag utöfvas för mera än en tjugonedel af kommunens hela fyrktal.

Den enda allmänna begränsningen af den kommunala rösträtten på landet, som uti propositionen föreslås, innefattas uti föreskriften, att ej någon må rösta för högre röstetal än som sammanlagdt tillkommer öfriga röstegande inom kommunen.

Det i propositionen framlagda ändringsförslaget i fråga om § 59 i berörda förordning är en nödvändig följd af den ifrågasatta rösträttsbegränsningen och afser smärre förändringar i afseende å fyrktalslängdens upprättande.

Hvad slutligen vidkommer de i propositionen föreslagna ändringar i §§ 73 och 21 af förordningen om kommunalstyrelse på landet, afse desamma införande af bestämmelse derom, att två tredjedelars majoritet erfordras för beslut i fråga om upptagande af lån, stådt på längre återbetalningstid än två år.

I sammanhang med omförmälda proposition, för hvars innehåll utskottet nu i korthet redogjort, har utskottet till behandling förehåft ej

mindre än åtta särskilda motioner, som i anledning af propositionen afgifvits inom Andra Kammaren och hvilka, ehuru sins emellan olika, samtliga äsyfta större begränsning af den kommunala rösträtten på landet än uti propositionen föreslagits.

Uti motion, n:o 201, föreslå sålunda herrar friherre *C. Carlsson*, *Bonde*, *A. Henricson*, *A. Hansson* i Solberga, *O. Anderson*, *J. P. Jansson*, *D. Persson*, *N. Hansson*, *G. Jansson*, *Ollas A. Ericsson*, *O. Emthén*, *C. Sandquist*, *A. H. Göthberg*, *A. Olsson*, *P. Olsson* i Åsak, *J. A. Lundström*, *K. Hultkrantz*, *E. Andersson* i Upsala, *H. Eriksson*, *A. Olsson* i Mårdäng och *J. Andersson* i Lysvik, att Riksdagen måtte besluta i så måtto bifalla den kongl. propositionen angående ändrad lydelse af §§ 11, 21, 59 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, att § 11 får följande lydelse:

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar emot en tiondedel af kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar ett tusen fyrkar.

Det för — — — — —

bestämda grunder.

Motionärernas till stöd för detta förslag afgifna framställning är af följande lydelse:

»Med anledning af de ständigt upprepade gånger inom Riksdagen framställda krafven på en begränsning af den kommunala rösträtten på landet, och sedan Riksdagen i skrifvelse 1894 till Kongl. Maj:t anhållit om en statistisk utredning i ämnet, har Kongl. Maj:t till denna Riksdag i ärendet aflåtit en nådig proposition. Vid granskning af densamma finner man emellertid, att den partiella reform, som deruti föreslagits, är utaf betydligt mindre omfattning än man haft anledning hoppas, då numera genom ett vidlyftigt komitéarbete en särdeles omfattande och upplysande utredning af härmed sammanhängande frågor föreligger, som tydligt utvisar såväl reformens nödvändighet som äfven dess utförbarhet, hvarför ej längre för dess vidare undanskjutande kan som skäl anföras saknaden af en dylik utredning. Herr statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet synes äfven i sitt till statsrådsprotokollet afgifna yttrande ingalunda förneka önskvärdheten af en fullständigare reforms genomförande, men förklarar sig icke desto mindre anse, att dermed bör tills vidare anstå för att afvakta, att den väckta frågan om en förändrad kommunal skattelagstiftning dessförinnan må finna sin slutliga lösning. Emellertid torde dock hvad herr statsrådet samtidigt anført såsom skäl för det nu framställda förslagets afgifvande med fullt lika fog kunna framhållas

för en mera omfattande välbehöflig reform. Herr statsrådet yttrar nemligen: 'att undanskjutandet under åtskilliga år — det torde nemligen åtgå flera år, innan den andra frågan hinner blifva definitivt afgjord — af reformens genomförande i de delar, som af mig nu afses, kan befaras vålla olägenhet, i hvarje fall af större betydighet än den olägenhet, som ur lagstiftningssynpunkt onekligen ligger deri, att de ifrågasatta bestämmelserna kunna blifva underkastade ändring såsom beroende af utgången af ett redan börjadt, nära sammanhängande lagstiftningsarbete.'

Då skälen för begränsning i allmänhet af den kommunala rösträtten på landet äro fullt tillräckligt kända och dessutom genom det nu föreliggande komitéarbetet och den omfattande statistiska utredningen ytterligare blifvit belysta, anse vi det öfverflödigt att här upprepa desamma. Den reform, som Kongl. Maj:t nu föreslår, har visserligen någon betydelse i hvad den afser en undantagslagstiftning för aktiebolagen, men verkningarne deraf sträcka sig endast till vissa delar af vårt land; hvad deremot angår den i öfrigt föreslagna begränsningen, att ingen må rösta för högre röstetal än som sammanlagdt tillkommer öfriga röstegande inom kommunen, torde det ligga i öppen dag, att en sådan bestämmelse, äfven om den möjligen kan jemlikt herr statsrådets yttrande tillmätas egenskapen att vara »teoretisk riktig», dock fullkomligt saknar hvarje praktisk betydelse.»

I motion n:o 202 anför herr *E. Eriksson* i Qväcklingen:

»I kongl. propositionen angående begränsning af den kommunala rösträtten på landet, som Riksdagen fick mottaga den 5 dennes, föreslås endast en *partiel* lösning af frågan, emedan, såsom af statsrådsprotokollet upplyses, det ansetts lämpligt att, i afbidan på den utgång, den kommunala beskattningsfrågan erhåller, låta anstå med förslag till lösning af frågan i dess helhet.

Huruvida den pågående utredningen af den kommunala beskattningsfrågan bör betraktas såsom något verkligt hinder för Riksdagen att redan nu besluta en *fullständig* reform af den kommunala rösträtten på landet, tilltror jag mig icke att bedöma, och jag skulle hafva funnit mig ganska tillfredsstäld äfven med en *partiel* reform i det syfte, Kongl. Maj:t föreslagit, derest den föreslagna reformen kunde anses för det afsedda syftemalet tillfyllestgörande.

Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle af aktiebolag rösträtt för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet ej få utöfvas för mer än en tjugondedel af kommunens hela fyrktal. Den föreslagna begränsningen

skulle således åstadkommas medelst ett s. k. *relativt röstmaximum* samt endast afse andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet.

Att den här ifrågasatta inskränkningen i aktiebolagens rösträtt skulle i tillämpningen blifva mera skenbar än verklig, torde framstå med tillräcklig tydlighet för en hvar, som genomläser de reservationer, som af herrar Elis Sidenbladh och Joh. Nydahl afgifvits mot den kommunala rösträttskommitténs betänkande. Nämnda reservanter hafva nemligen påvisat, att ett *relativt röstmaximum* icke ensamt är tillfyllestgörande för vinnande af en effektiv begränsning af de högsta röstetalen, i ty att verkan af detsamma står i motsatt förhållande till kommunernas storlek, hvadan en dylik begränsning, om den sättes till en qvot, som kan anses lämplig med hänsyn till förhållandena inom de *små* kommunerna, blir föga verksam inom de *stora* och *största*, d. v. s. just inom de kommuner, der bolagsväldet är mest öfverklagadt och en verksam begränsning således mest af behovet påkallad; att den nämnda begränsningsmetoden, om den skall användas, måste kompletteras med ett motsvarande *absolut röstmaximum*, emedan detta har en alldeles motsatt verkan, eller verkar med stigande styrka uppåt allt efter kommunernas storlek; att en begränsning till $\frac{1}{20}$ af kommunens hela fyrktal skulle inom de största kommunerna medgifva så höga röstetal på *en* hand som 10,000 fyrkar och ännu flera, och att inom kommuner, der så höga röstetal äro samlade hos en enda röstegande, det icke kan blifva tal om något annat än ett kommunalt *envælde* eller *fåvælde*; samt att någon giltig anledning ej finnes att tillerkänna jordbruksfyrkarne ett högre röstvärde än andra fyrkar.

Särskildt i fråga om aktiebolagen torde det vara mindre väl motiveradt att lagstadga någon åtskilnad i berörda hänseende, då ju för dessa jordbruksintresset i allmänhet är af endast underordnad betydelse. Härtill kommer, att de förnämsta af de skäl, som vid den kommunala rösträttsfrågans behandling framhållits för den meningen, att någon begränsning icke borde drabba jordbruksfyrkar, eller den bestämmelsen, att rösträtt får utöfvas endast för jord, som skötes under eget bruk, åtminstone hvad sågverksbolagen beträffar, allt mera förlorar i betydelse derigenom, att dessa bolag, såsom bekant är, på senare tiden allt oftare börjat förbehålla sig sjelfva rösträtt för sina underlydande hemman, i det att dessas brukare ej erhålla kontrakt som arrendatorer. Denna sed, eller rättare osed, torde man icke böra uppmuntra genom att fritaga aktiebolagens jordbruksfyrkar från all röstreducering, och detta så mycket mindre, som dessa bolags sträfvan att slå under sig jordbruksfastigheter

redan i och för sig betraktad är af beskaffenhet att hos fosterlandsvännen framkalla allvarliga bekymmer.

På grund af hvad jag nu anfört och under åberopande af de utförligare motiveringar, som förekomma i de förenämnda reservationerna, tar jag mig friheten föreslå, att Riksdagen måtte besluta, att första stycket af § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet skall erhålla följande ändrade lydelse:

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej af aktiebolag rösträtt utöfvas för mer än en tjugonedel af kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar ett tusen fyrkar. Ej heller må någon rösta för högre röstetal, än som sammanlagdt tillkommer öfriga röstegande inom kommunen.»

Herr N. Andersson i Pettersborg har afgifvit en motion, n:o 203, så lydande:

»I anledning af Kongl. Maj:ts nädiga proposition n:o 40 till Riksdagen, angående ändrad lydelse af §§ 11, 21, 59 och 73 i kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet af den 21 mars 1862 i syfte att begränsa den kommunala rösträtten på landsbygden, får jag vördsamt föreslå en mera effektiv begränsning af nämnda rösträtt och sålunda en annan lydelse af § 11 i ofvan nämnda förordning.

Den af Kongl. Maj:t tillsatta komitén för afgifvande af yttrande och förslag angående den kommunala rösträttens begränsning på landet anser:

att en dylik begränsning bör ega rum;

att den bör gälla fyrktalen för alla beskattningsföremål; samt

att den bör vara relativ, så att rösträtten på grund af jordbruksfastighet sättes till $\frac{1}{5}$ och på grund af andra beskattningsföremål till $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal.

Kongl. Maj:t anser deremot, att man bör åtnöja sig med en begränsning af aktiebolagens rösträtt på grund af andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet, till dess den af Riksdagen begärda utredningen, angående den kommunala beskattningens fotande på annan grund än den allmänna bevillningen, föreligger.

För att förebygga det »kommunala enväldet» har likvisst Kongl. Maj:t gått ett steg längre än komitén och föreslagit ett röstmaximum af halfva kommunens röstetal.

Jag anser, att anhängarne af en verksam begränsning af den kommunala rösträtten ingalunda kunna vara tillfredsställda vare sig med komiténs eller Kongl. Maj:ts förslag.

Att begränsningen i enlighet med komiténs förslag bör gälla rösträtt *på grund af alla beskattningsföremål*, synes mig fullt rättvist. Den befintliga begränsningen af rösträtten i stad gäller vare sig rösträtten grundar sig på fastighet eller inkomst.

Det är väl ock tydligt, att »obehörig röstöfvervigt» är lika skadlig, om den grundar sig på ena eller andra arten af beskattningsföremål.

Begränsningen till $\frac{1}{5}$ för jordbruksfastighet och $\frac{1}{20}$ för andra beskattningsföremål har icke syntts Kongl. Maj:t tillfredsställande, utan innehåller den nådiga propositionen förslag om ett *röstmaximum* af halfva kommunens röstetal. Med den begränsning, komitén föreslår, skulle väl det kommunala enväldet, som år 1892 förefans i 44 kommuner, qvarstå i 6 af dessa och förmodligen bra litet förminskas i allmänhet.

Hvad åter Kongl. Maj:ts nådiga proposition vidkommer, så inskränker den sig — utöfver det nämnda röstmaximum för alla röstegare — till aktiebolagen och gäller icke ens hela den dylika bolag tillkommande rösträtt. Det är ett känt förhållande, att bolagen i våra dagar lägga under sig allt större jordområden, för hvilka rösträtten enligt Kongl. Maj:ts förslag icke skulle begränsas, förrän den nådde öfver hälften af kommunens hela röstetal. Fastställandet af ett sådant röstmaximum, som Kongl. Maj:t föreslagit, skulle heller icke göra mycket gagn, ty det är uppenbart, att om ett bolag eller en enskild person eger lika många röster som alla andra röstberättigade inom kommunen tillsammans, så är bolaget eller personen den herskande, enär det säkerligen aldrig förekommer, att alla röstegare vid ett gifvet tillfälle begagna sig af sin rösträtt. Om äfven så vore förhållandet, så behöfves endast *en fyrk* till hjälp åt den store röstegaren, för att han skall kunna diktera besluten. Det finnes enligt min åsigt icke något verkligt skäl för att inskränka begränsningen af rösträtten till aktiebolagen, då, enligt den »öfversigt», som finnes vidfogad Kongl. Maj:ts proposition, de enskilda större röstegarne äro helt få i jämförelse med aktiebolagen.

Då jag anser, att en begränsning af den kommunala rösträtten bör fastställas sålunda, att den i verkligheten tillförsäkrar de mindre röstegarne tillbörligt inflytande på de kommunala besluten, och då jag icke anser den pågående utredningen angående nya grunder för den kommunala beskattningen böra till obestämd framtid fördröja en nödig och nyttig reform, så får jag, på grund af hvad jag ofvan anfört, föreslå följande förändrade lydelse i Kongl. Maj:ts proposition:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för mer än tiondedelen af kommunens hela fyrktal. Ej heller må någon rösta för högre röstetal än 500 fyrkar.»

I motion n:o 207 har herr *M. Dahn* hemställt, att § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 erhåller följande förändrade lydelse.

§ 11.

Röstvärdet skall begränsas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej af aktiebolag rösträtt utöfvas för mera än en tjugondedel och af annan röstberättigad för mera än en tiondedel af kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar ett tusen fyrkar.

Der för

bestämda grunden.

Till stöd härför anför motionären:

»Kongl. Maj:t har i proposition n:o 40 till innevarande Riksdag föreslagit ändrad lydelse af §§ 11, 21, 59 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862. Då det kongl. förslaget med hänsyn till sådan begränsning af den kommunala rösträtten, som man med nuvarande röstförtryck haft anledning att hoppas, synes mig mindre tillfredsställande, har jag i någon mån sökt komplettera detsamma. Kongl. Maj:t föreslår visserligen begränsning af aktiebolags rösträtt för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet, men någon allmän begränsning af den kommunala rösträtten på landet föreslås icke, oaktadt behovet af och krafvet på en sådan begränsning riksdag efter riksdag gifvit sig till känna.

Att träffa rätta begränsningstalet är väl ej någon lätt sak. Hvad som är lämpligt med afseende på en mindre kommun, passar ej in på en större; och hur litet ett relativt röstmaximum af till och med $\frac{1}{20}$, såsom Kongl. Maj:t föreslagit för aktiebolagen, är i stånd att åstadkomma en effektiv verkan i fråga om rösträttens begränsning i de större

kommunerna, framgår klart af rösträttskomiténs utredning. Men jag anser dock nämnda begränsningstal af $\frac{1}{20}$ såsom röstmaximum för aktiebolag någorlunda tillfredsställande, om dessa bolags rösträtt för jordbruksfastighet begränsas med samma tal. Det finnes ej heller, enligt min uppfattning, någon skälig anledning att härvidlag fastställa olika begränsningstal, då ju jordbruket för bolagen helt naturligt är en bisak och något egentligt intresse för den kommun, der bolaget eger sina jordbruksfastigheter, näppeligen torde förekomma, utom för att undvika utgifter för kommunala behof eller pålägga kommunen sådana i bolagets intresse.

Beträffande den kommunala rösträttens begränsning i allmänhet, anser jag, att man bör hålla fast vid det röstmaximum, som hittills vunnit största tillslutning inom Riksdagen, nemligen $\frac{1}{10}$, och detta oberoende af hvad skatteföremål rösträtten grundar sig på. Och är det min öfvertygelse, att en begränsning af den kommunala rösträtten i allmänhet lika litet bör uppskjutas i afvaktan på vidtutseende reformer inom den kommunala beskattningen, som en begränsning af aktiebolagens rösträtt, enligt Kongl. Maj:ts uppfattning, tål vid ett uppskof; utan ega, enligt min mening, Kongl. Maj:ts skäl för en partiel rösträttsreform minst lika stor befogenhet för en allmän begränsning af den kommunala rösträtten. Och hyser jag äfven den af Kongl. Maj:t uttalade öfvertygelsen, att olägenheter, som vållas af att undanskjuta nödvändiga reformer på den kommunala rösträttens område, äro af vida större betydelse än den olägenhet, som kan ligga deri, att bestämmelserna om nämnda rösträtts begränsning möjligen kunna blifva underkastade ändring i följd af annan grund för kommunalbeskattningen.

Men skall man åstadkomma en verklig begränsning af magten inom kommunen, nödgas man, såsom öfverdirektör Sidenbladh föreslår, äfven fastställa en gräns, öfver hvilken röstetalet icke får stiga, ett s. k. absolut röstmaximum. Och synes mig hans förslag, att ej någon må rösta för mera än 1,000 fyrkar, vara synnerligen lämpligt, helst som detta röstetal motsvarar röstmaximum för städerna.»

I motion n:o 208 hafva herrar friherre *I. v. Knorring*, *Hans Andersson*, *Ivar Månsson*, *P. Pehrson* i Törneryd, *Ola Persson*, *Oscar Larsson*, *Olof Persson*, *B. Dahlgren*, *A. G. Gyllensvärd*, *A. P. Gustafsson*, *Carl Johansson* i Aflösa, *J. Bengtsson*, *A. P. Johansson*, *Emil Olsson*, *Per Jönsson*, *Pehr Pehrsson*, *C. E. Johansson*, *A. R. B. Petersson*, *Elof Nilsson*, *Adolf Ericson*, *C. F. Petersson*, *Anders Olsson* i Tyllered, *Pehr Andreasson*, *Magnus Andersson* i Löfhult, *Ad. Johansson* i Möllstorp, *K. E. Holmgren*

i Hillebola, *J. Johanson* i Valared, *Nils Anderson* i Lydde, *A. G. Olsson* i Frösvi, *Alfred Petersson*, *Esbjörn Persson*, *Nils Svensson*, *Johan Petersson* i Boestad, *Gustaf Odqvist*, *David Holmgren*, *J. E. Olsson*, *C. W. Hultstein*, *Per Ersson*, *L. Dahlstedt*, *Nils Akesson*, *Sam. Söderberg*, *Jöns Andersson*, *L. M. Kruse*, *Oskar Erickson*, *J. Johnsson*, *Nils Jönsson*, *W. Bengtsson*, *Joh:s Nilsson*, *Robert Eklundh* och *Sven Arnoldsson* hemställt, att Riksdagen måtte besluta, det § 11 i kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 erhåller följande lydelse:

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för mer än en tiondedel och ej aktiebolag för mer än en tjugondedel af kommunens hela fyrktal.

Der för deltagande — — — — — grunden.

Såsom motiv för denna framställning hafva motionärerna anført:

»Sedan flertalet af landsbygdens representanter inom Andra Kam-maren under en lång följd af år uttalat sig för en begränsning af den kommunala rösträtten inom landskommunerna, beslöt omsider Riksdagen år 1894 att afgifva en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning och framläggande af förslag i ämnet. I den kongl. proposition, som med anledning häraf aflåtits till innevarande Riksdag, har emellertid Kongl. Maj:t föreslagit en begränsning af rösträtten endast för aktiebolag, hvarvid Kongl. Maj:t dock ansett, att dessas rösträtt för jordbruksfastighet bör lemnas oförändrad. Kongl. Maj:t visar sig således benägen blott för en *partiel* lösning af frågan. Visserligen föreslås äfven en till utseendet mera allmänt gällande bestämmelse, nemligen den, att rösträtt icke må af någon utöfvas för större röstetal, än som sammanlagdt tillkommer öfriga röstegande inom en kommun. Men denna bestämmelse saknar praktisk betydelse, då, såsom herr statsrådet och chefen för civildepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet rörande denna fråga sjelf medgifver, förutsättningarna för bestämmelsens tillämplighet endast undantagsvis komma att föreligga. Såsom skäl för att låta en lösning af frågan *i dess helhet* anstå, angifves i samma anförande, att frågan om sättet för en lämplig begränsning af den kommunala rösträtten på landet nära beröres af Riksdagens framställning till Kongl. Maj:t genom skrifvelse den 5 maj 1897 om förslag till särskild kommunalskattelag och Kongl. Maj:ts med föranledande deraf vidtagna åtgärd att tillsätta en komité.

Undertecknade äro af den åsigten, att en lösning af frågan *i dess helhet* är af behovet påkallad, och kunna ej tillerkänna det anförda skälet för uppskof sådan betydelse, att framläggandet af ett mera omfattande förslag derigenom bort förhindras. Den nyligen väckta frågan om särskild kommunalskattelag är utan tvifvel så svårlöst, att det torde vara förenadt

med en stor tidsutdrägt att komma till ett definitivt afgörande deraf. Med fäst afseende härå äfvensom å den allmänna erfarenheten, att reformer behöfva lång tid för att mogna, hvarpå just den kommunala rösträttsfrågans behandling under trettio år lemnar ett ojäfaktigt bevis, våga vi hysa den meningen, att återopade förhållande ej bör utgöra hinder för ett fullständigt upptagande och afgörande af denna fråga vid nuvarande tidpunkt. Besluter man nya stadganden rörande ifrågavarande rösträtt, och skulle en möjligen i framtiden antagen särskild kommunalskattelag kräfva deras förändring, undergå de ej ett sämre öde än flere andra lagbestämmelser, som under senare tiden blifvit antagna och sedermera förändrade.

Under den tid, som frågan om den kommunala rösträttens begränsning stått på dagordningen, har Andra Kammaren upprepade gånger visat sig hylla den åsigten, att ej någon inom en landskommun bör utöfva rösträtt för ett större antal röster, än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela fyrktal. Samma åsigt torde äfven nu förefinnas hos kammarens majoritet. Vi hafva därför ej tvekat att i nedanstående förslag antaga denna princip för rösträttens begränsning, likväl med den afvikelse, som föranledes deraf, att aktiebolag, hvilka på landsbygden liksom i städerna alltjemt förökas och i vissa delar af landet äfven inköpa stora arealer jordbruksfastighet, skulle med en sådan begränsning ändock i ett större antal kommuner blifva öfvermåttiga. Man kan derjemte med afseende å dem ej underlåta att beakta, att ett bolag är genom sina för inkomst taxerade tjenstemän, hvilka böra hafva samma kommunala intressen som bolaget sjelft, i tillfälle att mycket föröka sitt inflytande inom en kommun. Vi anse därför lämpligt att, i likhet med Kongl. Maj:t, föreslå, det aktiebolag ej får utöfva rösträtt inom en landskommun för ett större antal röster, än som svarar mot en tjugonedel af kommunens hela fyrktal, men att, i motsats till hvad Kongl. Maj:t föreslår, ej medgifva undantag från denna bestämmelse med afseende å dess rösträtt för jordbruksfastighet.»

Herr *L. Eriksson* i Bäck har afgifvit en så lydande motion, n:o 209:

»Af statistiska centralbyråns berättelse för år 1892 rörande den kommunala rösträtten finner man, att i allt för många kommuner de stora fyrktalen helt och hållet beherska de mindre utan möjlighet för de senare att göra sig gällande. Af landsbygdens 2,386 kommuner är det 44, der en person ensam innehar mer än halfva fyrktalet, 596 personer innehafva hvar för sig mer än $\frac{1}{5}$, 1,966 personer innehafva mer än $\frac{1}{10}$, och 5,812 personer innehafva mer än $\frac{1}{20}$ af sina respektive kommuners hela fyrktal. Högsta fyrktalet på en hand utgjorde 48,114. Äfven der högsta fyrktalet på en hand inom ett helt län ej går högre än till 2,455

fyrk, finnas dock 266 personer, fördelade på 88 kommuner, som hvar och en har mer än $\frac{1}{20}$ af sina kommuners hela fyrktal, och dock är det inom detta län endast 111 personer, som hafva mer än 250 fyrk.

I Kongl. Maj:ts proposition n:o 40 till innevarande Riksdag föreslås nu en inskränkning i aktiebolags rösträtt för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet. Men äfven röstetalen för jordbruksfastighet behöfva reduceras, antingen den tillhör bolag eller enskild person, om s. k. fyrkvälde skall kunna i afsevärd mån förekommas. Det är dock ej nog med att endast begränsa de större röstetalen, ty äfven jemförelsevis låga sådana kunna i små kommuner hafva afgörande inflytande. Den i nämnda proposition föreslagna minskningen i aktiebolags rösträtt torde ej blifva af stor verkan, emedan de flesta af dem jemväl ega jordbruksfastighet, för hvilken de hafva tusentals röster, som fortfarande blefve oförminskade.

Genom den föreslagna ändringen i aktiebolags rösträtt skulle det kommunala enväldet försvinna i 14 kommuner. För att få bort det äfven i de öfriga 30, har Kongl. Maj:t föreslagit, att ingen må rösta för högre röstetal, än som sammanlagdt tillkommer öfriga röstegande inom kommunen, och chefen för civildepartementet försvarar denna bestämmelse med att den är teoretiskt riktig och kan vinna tillämpning. Oafsedt det orimliga i antagandet, att kommunens *alla* medlemmar på en gång begagna sin rösträtt, kan det ju hända, att någon har obetalda utskylder eller står under konkurs. I de flesta fall torde sådana höga röstetal representeras på stämman af en förvaltare eller disponent, hvilken nog ej röstar annorlunda för egna röster än för principalens, och då är majoriteten gifven. Om han åter lägger ned sina egna röster, så fattas de ändock för öfriga röstegande. Bestämmelsen är nog *teoretiskt* riktig, men *kan* ej vinna tillämpning, och är sålunda *praktiskt* värdelös.

Vid sådant förhållande kan det ej blifva någon nämnvärd förbättring att nöja sig med den anspråkslösa begränsning, Kongl. Maj:t nu föreslagit, eller den af Andra Kammaren de senare åren antagna. En annan grund måste utfinnas för en kommunal rösträttsform, om den skall blifva tillräckligt kraftigt verkande. Det är svårt att uttänka en dylik reform, som följer en allmän regel och är fri från godtycke. Men detta är ej heller det viktigaste, utan det är, att den i så hög grad, som omständigheterna vid dess genomförande tillåta, efter rättvisa och billighet afväger röstfördelningen mellan de stora och de små fyrktalen. De hittills föreslagna begränsningarna $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{10}$ eller $\frac{1}{20}$ af kommunens hela fyrktal hafva alla det felet, att de verka olika i olika kommuner på samma fyrktal. Men för att en rösträttsreform skall blifva tillfredsställande, måste den vara så afpassad, att den verkar lika på samma fyrktal öfverallt i landet,

och på samma gång tillbörligt minskar de stora fyrktalens herravälde öfver de små. Då emellertid i kommuner med låga fyrktal ej något fyrkvälde af någon betydighet torde förekommit, anser jag, att fyrktal till och med 100 bör bibehållas vid sitt fulla röstetal, hvarefter ingen ökning af röstetalet förekommer upp till 131 fyrk. Denna fyrkklass af 30 fyrk ökas med 10 för att utgöra nästa fyrkklass upp till 171 fyrk, och erhålles derför 120 röster. Denna sista klass af 40 fyrk ökas också med 10 för att utgöra nästa fyrkklass upp till 221 fyrk och motsvarar då 140 röster, o. s. v. Hvarje röstklass utgöres af 20 röster, och till föregående fyrkklass lägges 10 fyrk för att bilda efterföljande klass, hvarigenom åstadkommes en progressiv ökning af det verkningslösa fyrktalet.

På grund af hvad jag nu anfört, får jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen för sin del måtte besluta, att § 11 i kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, sådan denna paragraf lyder i kongl. förordningen den 26 oktober 1888, måtte få följande förändrade lydelse:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal, enligt nedanstående tabell:

Från och med	1 till och med	100 fyrk en röst för hvarje fyrk.
»	101 »	130 » 100 röster.
»	131 »	170 » 120 »
»	171 »	220 » 140 »
»	221 »	280 » 160 »
»	281 »	350 » 180 »
»	351 »	430 » 200 »
»	431 »	520 » 220 »
»	521 »	620 » 240 »
»	621 »	730 » 260 »
»	731 »	850 » 280 »
»	851 »	980 » 300 »
»	981 »	1,120 » 320 »
»	1,121 »	1,270 » 340 »
»	1,271 »	1,430 » 360 »
»	1,431 »	1,600 » 380 »
»	1,601 »	1,780 » 400 »
»	1,781 »	1,970 » 420 »

Från och med	1,971	till och med	2,170	fyrk	440	röster.
»	2,171	»	2,380	»	460	»
»	2,381	»	2,600	»	480	»
»	2,601	»	2,830	»	500	»
»	2,831	»	3,070	»	520	»
»	3,071	»	3,320	»	540	»
»	3,321	»	3,580	»	560	»
»	3,581	»	3,850	»	580	»
»	3,851	»	4,130	»	600	»
»	4,131	»	4,420	»	620	»
»	4,421	»	4,720	»	640	»
»	4,721	»	5,030	»	660	»
»	5,031	»	5,350	»	680	»
»	5,351	»	5,680	»	700	»
»	5,681	»	6,020	»	720	»
»	6,021	»	6,370	»	740	»
»	6,371	»	6,730	»	760	»
»	6,731	»	7,100	»	780	»
»	7,101	»	7,480	»	800	»
»	7,481	»	7,870	»	820	»
»	7,871	»	8,270	»	840	»
»	8,271	»	8,680	»	860	»
»	8,681	»	9,100	»	880	»
»	9,101	»	9,530	»	900	»
»	9,531	»	9,970	»	920	»
»	9,971	»	10,420	»	940	»
»	10,421	»	10,880	»	960	»
»	10,881	»	11,350	»	980	»
»	11,351	»	12,000	»	1,000	»

För öfver 12,00 fyrk sker ingen höjning af röstetalet.»

Herr A. Göransson har uti motion n:o 210 anfört:

»Då jag anser den i Kongl. Maj:ts proposition n:o 40 föreslagna begränsning af den kommunala rösträtten på landet vara alltför obetydlig för att ens i någon mån kunna tillfredsställa landsbygdens rättmätiga kraf härutinnan, tager jag mig friheten föreslå en mera effektiv begränsning af samma rösträtt. Kongl. Maj:t har endast föreslagit en begränsning af rösträtten för aktiebolag, och att ingen må rösta för högre röstetal, än som sammanlagdt tillkommer öfriga röstegande inom kommunen. Men icke ens

alla aktiebolag få komma med, utan endast sådana, som utöfva rösträtt för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet, äfvensom alla, hvilkas röstetal är högre än samtliga öfrige röstegandes inom kommunen. Den af Kongl. Maj:t föreslagna begränsningen medelst ett relativt röstmaximum till $\frac{1}{20}$ af kommunens hela fyrktal skulle träffa endast 437 aktiebolag af 2,613, men deremot finnas 2,176 aktiebolag, 5,485 andra bolag samt 1,036 enskilda personer med högre röstetal än 1,000 fyrkar, som ej beröres af denna begränsning. Hvad åter angår den andra förut omnämnda begränsningen, torde den knappast få någon som helst praktisk betydelse, enär det är otänkbart, att alla kommunens röstberättigade vid en kommunalstämma begagna sig af sin rösträtt, och då har man af hela förslaget qvar endast det lilla, att ett fåtal aktiebolag ej skulle få rösta för mer än $\frac{1}{20}$ af kommunens hela fyrktal, och detta kan väl knappast kallas för en reform. Redan vid stiftandet af nu gällande kommunallagar bestämdes en begränsning af den kommunala rösträtten i städerna på så sätt, att ej någon vid allmän rådstuga finge utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarade emot en tjugonedel af stadens hela röstetal efter röstlängden. Vid 1869 års riksdag beslutades en ytterligare begränsning af kommunala rösträtten i städerna genom det stadgande, som ännu är gällande, att ej någon vid allmän rådstuga får utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar emot en fentiondedel af stadens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar bevillningen för tio tusen riksdalers inkomst af kapital eller arbete, således motsvarande 1,000 fyrkar. Då krafvet på en begränsning af den kommunala rösträtten på landet gjort sig gällande riksdag efter riksdag i snart 40 år, då komitéer och statistiska utredningar visat behovet deraf, så synes det visserligen icke vara för tidigt att nu få en verklig reform, utan att behöfva vänta till en oviss, kanske långt aflägsen framtid på den kommunala skattelagstiftningsfrågans lösning.

På grund af hvad jag nu anført, får jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen måtte besluta, att första stycket af § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet skall erhålla följande lydelse:

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal, dock må ej af aktiebolag rösträtt utöfvas för mer än en tjugonedel af kommunens hela fyrktal. Ej heller må någon rösta för högre röstetal än det, som motsvarar ett tusen fyrkar, eller i något fall för egen del och å annans vägnar sammanlagdt rösta för högre röstetal, än som tillkommer samtliga öfriga röstegande inom kommunen.»

Slutligen hafva herrar *J. Bromée, E. Norman, O. Walter, J. Nordin, C. G. Thor, P. Norberg, Johan Ericsson, Joh. Er. Nordin, W. Styrlander, Magnus Höjer, Fridtjuv Berg, A. Thylander, J. Byström, S. J. Kardell, K. G. Karlsson, A. F. Broström, Edvard Wavrinsky, Adolf Aulin, J. Persson, M. F. Nyström, C. J. Hammarström, John Olsson och Oskar Eklund* i ämnet afgifvit en motion, n:o 211, af följande lydelse:

»För aderton år sedan, år 1880, väcktes i Andra Kammaren en anmärkningsvärd kommunal rösträttsmotion, förutom af motionären, herr Ola Andersson i Burlöf, undertecknad af 45 i motionens syftemål instämmande landtmannarepresentanter.

Denna motion — hvilken, såvidt vi kunnat finna, icke med ett ord blifvit berörd i den af kommunala rösträttskomitén meddelade 'redogörelsen för de förslag till begränsning af den kommunala rösträtten på landet, hvilka efter kommunallagarnes tillkomst i vårt land förelegat och varit föremål för representationens behandling' — gick ut på att Riksdagen skulle anhålla, att regeringen måtte för närmast följande Riksdag 'framlägga förslag till förändring i de delar af kommunallagarne, som angå rösträtten och röstvärdet, byggt på sådana grunder, att *rösträtt* betingas och berättigas utaf erläggande af bidrag och att *röstvärdet* bestämmes medelst samverkan af både förmögenhets- och personlighetsprinciperna, så att en hvar skattskyldig må erhålla skäligt inflytande i kommunens gemensamma angelägenheter.' Lagutskottet ansåg sig i hufvudsak böra förorda bifall till herr Ola Anderssons förslag, dock med den inskränkning, att ingen rubbning skulle ske i hittills gällande grunder för val af landstingsmän, och Andra Kammaren biträdde utan nämnvärd meningsskiljaktighet lagutskottets hemställan.

Denna hemställan vann emellertid icke Första Kammarens godkännande och understöd. Men fjorton år senare, år 1894, uttalade Första Kammaren, som dittills med ett enstaka undantag (år 1868, då Första Kammaren beslöt en återremiss till lagutskottet i syfte af begränsning af bolags rösträtt) intagit en ytterst afvisande ställning gent emot alla yrkanden på en kommunal rösträttsreform, att kammaren ansåg en begränsning af den kommunala rösträtten på landet böra ega rum, samt fattade för sin del beslut om en riksdagsskrifvelse, med anhållan att Kongl. Maj:t tacktes för näst följande Riksdag framlägga förslag till den begränsning af nämnda rösträtt, hvartill den af Kongl. Maj:t beträffande denna fråga anbefalda utredning kunde föranleda.

Det var med anledning af detta närmande från Första Kammarens sida till den uppfattning om nödvändigheten af en kommunal rösträttsreform, hvilken länge häfdats af Andra Kammaren, som båda kamrarne

sedermera under loppet af 1894 års riksdag kunde enas om en riksdags-skrivelse, hvori de, på samma gång de anhöllo, att den af Kongl. Maj:t anbefalda statistiska utredningen rörande den kommunala rösträtten om möjligt måtte så bedrifvas, att dess resultat kunde framläggas inför näst-följande års lagtima Riksdag, starkt betonade behovet af en reform af den kommunala rösträtten och vigten af denna reformfrågas snara lösning.

Då Kongl. Maj:t nu omsider, efter föregående statistisk och komité-utredning, inför Riksdagen framlagt ett förslag till begränsning af den kommunala röstskalan å landet, befinnes detta förslag vara, icke ett förslag till den viktiga frågans lösning *i dess helhet*, utan, såsom chefen för civildepartementet sjelf framhåller i det yttrande till statsrådsprotokollet, som finnes bilagdt kongl. propositionen n:o 40, allenast ett förslag till en *partiell* lösning af frågan. Lika med åtskilliga andra motionärer måste vi högeligen beklaga detta resultat, och lika med dem finna vi de af chefen för civildepartementet förebragta skälen för ett uppskof med frågans lösning i öfriga delar vara allt annat än tillfredsställande. Chefen för civildepartementet framhåller sjelf, att det torde åtgå flera år, innan den nyligen till komitéutredning öfverlemnade kommunala beskattningsfrågan hinner blifva definitivt afgjord. Att i afbidan härpå till en oviss framtid uppskjuta den af Riksdagens båda kamrar önskade lösningen af landsbygdens kommunala rösträttsfråga i dess helhet, synes oss innebära en föga tilltalande och statsmagterna föga värdig undanflykt i syfte att komma ifrån gifna och uttalade meningar. De skäl, som af chefen för civildepartementet i detta afseende åberopats, äro af precis lika stor — eller lika liten — vikt och betydelse med hänsyn till den föreslagna begränsningen af bolagens rösträtt, och det måste därför förvåna, att icke regeringen ansett sig böra undanskjuta äfven denna detalj 'i afbidan på den utgång, den kommunala beskattningsfrågan erhåller.'

Då vi här ofvan anfört en s. k. massmotion i Andra Kammaren af år 1880, har det närmast skett därför, att vi skulle ansett lyckligt, om den af Kongl. Maj:t tillsatta komitén tagit de i denna motion innehållna grundtankarna till utgångspunkt för sitt utredningsarbete och om ett regeringsförslag framkommit, som anslutit sig till dessa grundtankar. Då så ej blifvit fallet, har för oss endast återstått att öfverväga, huruvida och i hvad mån — i det läge, hvori denna angelägenhet nu kommit genom Kongl. Maj:ts reformförslag, med dertill hörande förberedande utredning — det kunde finnas någon möjlighet att få genomfördt ett reformförslag, som i afsevärd grad toge hänsyn till både förmögenhets- och personlighetsprinciperna vid utmätande af den kommunala rösträtten å landet. I likhet med 1880 års motionär anse vi ingalunda omöjligt att vinna detta

önskemål, antingen genom att vid kommunala ärendens afgörande förbinda en viss personlig rösträtt med förmögenhetsrösträtten, eller ock genom användande af något slags skala med andra gradationer än den nuvarande kommunala röstskalans. Men då denna reformfrågas utveckling och behandling inom riksdagen bestämdt pekar i riktning mot en lösning genom fastställande af vissa röstmaxima, absoluta eller relativa eller bådadera, hafva vi funnit oss böra fortgå på denna väg, men på samma gång också böra tillse, huruvida icke, åtminstone i något afseende, större hänsyn kunde tagas till *personlighetens* befogade anspråk och onekliga rätt att hafva sitt ord med vid behandlingen af kommunens angelägenheter.

Med afseende å den kommunala röstskalans begränsning förmedelst vissa röstmaxima finna vi de uttalanden, som förekomma i herrar Sidenbladhs och Nydahls reservationer till kommunala rösträttskomiténs betänkande, på ett ovederläggligt sätt bevisa, att en begränsning endast medelst ett relativt röstmaximum på sätt komitén förordar ($\frac{1}{5}$ af kommunens hela fyrktal för jordbruksfastighet och $\frac{1}{20}$ för andra beskattningsföremål) är alldeles otillräcklig, särskildt i de större landskommunerna. För att i dem vinna en afsevärd begränsning af de högre röstetalen, måste vid sidan af det relativa maximum äfven tilläggas ett absolut, och dervid torde det af de båda reservanterna föreslagna, 1,000 röster, förtjena så mycket större afseende, som det åtskilliga gånger varit i Riksdagen förslaget och på sin tid äfven vunnit lagutskottets och Andra Kammarens understöd. Hvad det relativa röstmaximum beträffar, synas oss många skäl tala för ett vidblifvande af förslaget om $\frac{1}{20}$ af kommunens hela fyrktal, hvilket förslag af Andra Kammarén omfattats vid de båda senaste tillfällen, då kammarén fattat något realitetsbeslut i ämnet, och som af den kommunala rösträttskomitén upptagits, ehuru med den inskränkning, att det skulle gälla endast för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet. I sistnämnda inskränkning hafva vi deremot ej kunnat instämma, och hänföra vi oss i det afseendet till de skäl, som mot komitéförslaget blifvit anförda dels af de båda nämnda reservanterna, dels äfven af åtskilliga länsstyrelser i deras uttalanden öfver komiténs betänkande. Hvad återigen angår den i Kongl. Maj:ts proposition föreslagna begränsningen medelst ett maximum = summan af öfriga röstegandes röstetal, finna vi densamma i praktiken så godt som betydelselös och sålunda, trots dess af chefen för civildepartementet betonade principiella värde, temligen oviktig i jämförelse med öfriga reformyrkanden.

Den princip, hvarpå den kommunala rösträtten hos oss är grundad, eller att kommunalmedlemmarne böra vara i tillfälle att på kommunens angelägenheter utöfva ett inflytande, som motsvarar deras skattebidrag, förlorar tydligen all giltighet, när det blir frågan om sådana kommunala angelägenheter, som icke äro af ekonomisk natur. I afseende på dessa är i allmänhet den ena kommunalmedlemmens intresse lika stort som den andres, oafsedt den olikhet, som kan förefinnas i deras förmögenhetsställning, och att i denna söka en mätare af de röstberättigades förmåga att bidraga till välbetänkta och gagneliga beslut, vore väl alltför orimligt.

Också har i Riksdagen upprepade gånger föreslagits, att lika rösträtt måtte vid beslut om ärenden, som icke äro att hänföra till ekonomiska eller beskattningsfrågor, tillerkännas de röstberättigade. Det torde emellertid vara vanskligt att uppdraga en bestämd, tydlig gräns mellan de antydda begge områdena af kommunal verksamhet, då de helt visst på mer än en punkt omärkligt öfvergå i hvarandra, och man har därför också vanligen inskränkt sig till att påyrka den lika rösträttens tillämpning vid de kommunala *valen*. Om man från ser valen af kommunalfullmäktige, för hvilka — liksom för valen af landstingsmän och deras valmän — vi ej ämna ifrågasätta någon särskild röstgrund, så kunna de kommunala valen rimligtvis icke räknas till de ärenden, i afseende på hvilka det bör anses billigt och rättvist, att de röstegandes inflytande vid afgörandet är afvägdt efter deras kommunala skattebidrag. Visserligen är det sant, att ledamöterna i kommunalnämnd, skolråd och kyrkoråd hafva äfven en ekonomisk verksamhet, men de ega icke att pålägga några utgifter och äro för sin förvaltning redovisningsskyldige inför stämman.

Om från denna synpunkt ingen anledning finnes att vid de kommunala valen tillerkänna den enes röst ett högre värde än den andres, så finnas å andra sidan *positiva* skäl för yrkandet, att i dessa ärenden lika rösträtt bör tillämpas. Om man tänker på önskvärldheten deraf, att de kommunala förtroendeposterna besättas med lämpliga personer, så böra *majoritetsval* innebära en bättre garanti, för att så skall ske, än *minoritetsval*, enär en större personalkännedom måste antagas vara representerad hos det talrikare än hos det fåtaligare partiet bland väljarne. Likaledes måste det medgifvas, att i ju högre grad de kommunala *förtroendemännen* verkligen äro hvad namnet innebär, det vill säga i besittning af flertalets förtroende, desto lättare måste deras arbete och dess framgångsrikare deras verksamhet blifva. Det bör ej heller förbises, att det för de mindre bemädlade ligger någonting särskildt kränkande i den olika rösträtten vid *val*, emedan densamma, då den ej kan sägas vara grundad i beslutens ekonomiska innebörd, måste uppfattas såsom ett underkännande af deras goda vilja och omdömesförmåga.

Den kommunala rösträttskomitén, som väl knapphändigt affärdat tanken på införandet af lika rösträtt vid kommunala val, har anmärkt, att användandet af detta valsätt vid sådana val »som kunna anses mera omedelbart beröra *personliga* intressen, såsom t. ex. folkskolelärareval, skulle innebära en oegentlighet, så länge lagstiftaren i fråga om prestval, hvars personliga innebörd likväl är ännu större, ansett sig icke böra utesluta förmögenhetsprincipens tillämpning». Det är fullkomligt riktigt, att, om lika rösträtt blefve införd t. ex. vid folkskolelärareval, det skulle innebära en oegentlighet att fortfarande använda graderad röstskala vid prestval, och vi anse, att en sådan oegentlighet borde fortast möjligt undanrödjas derigenom, att rösträtt efter hufvudtal blefve lagstadgad äfven i fråga om prestval — en reform, som utan allt tvifvel skulle mottagas med mycken tillfredsställelse af det stora flertalet bland svenska kyrkans medlemmar.

Att vi, såsom redan är nämndt, icke förorda omröstning efter hufvudtal vid val af landstingsmän eller deras valmän och af kommunalfullmäktige, beror af dessa vals säregna betydelse. De förra hafva nemligen snarare fått en *politisk* än *kommunal* betydelse och kunna redan därför lemnas å sido vid en rösträttsreform, som afser häfdandet af kommunal sjelfstyrelse; och hvad de senare vidkommer, så vore det föga konsekvent att vid dem tillämpa omröstning efter hufvudtal, så länge en graderad röstskala användes vid beslut om de kommunala angelägenheterna i *allmänhet*, då derigenom i kommuner med fullmäktige personlighetsprincipen skulle erhålla, om ock medelbart, en långt vidsträcktare tillämpning än i kommuner, der de röstberättigade omedelbart deltaga i besluten.

De förslag till begränsning af den kommunala röstskalan å landet, som vi här nedan framlägga, gälla i lika grad bolagens som öfriga röstegandes rösträtt. Ehuru väl den begränsning, vi föreslå, komme att träffa aktiebolagen i högre grad än Kongl. Maj:ts speciella förslag till begränsning af dessas rösträtt, skulle vi nog anse önskligt, att en ytterligare begränsning på detta område kunde genomföras. De grunder för bolags rösträtt, som innehållas i ett vid 1867 års riksdag af herr S. Ribbing i lagutskottet reservationsvis framställt och af nämnda års Andra Kammare gilladt förslag, synas oss i hufvudsak rigtiga. Äfven i senare tid hafva inom representationen åtskilliga röster höjts för deras tillämpande. Då emellertid den af Kongl. Maj:t tillsatta kommunala rösträttskomitén ansett oöfvervinneliga hinder resa sig mot dessa grundens genomförande i praktiken, hafva vi ej velat nu framlägga något bestämdt förslag härom. Vi anse dock denna fråga vara af sådan vikt, att den i alla handlingar förtjenar att snarast möjligt göras till föremål för förnyad och speciel utredning. Om vid en dylik förnyad utredning — hvarom vi tillåta oss väcka förslag — det skulle visa sig

omöjligt att i detta afseende åstadkomma en väl afvägd begränsning på någon af de hittills föreslagna vägarne, borde, enligt vår mening, äfven frågan om fullständigt upphörande af den i kommunallagarne bolag tillerkända rösträtt tagas i allvarligt öfvervägande. Den bestämmelse till förmån för bolag, att bolagsdelegarne kunna i handen på *en* person lägga hela sin samfälda rösträtt, är ej blott stridande mot den i 13 § af förordningen om kommunalstyrelse på landet stadgade grundprincipen, att ingen på grund af fullmakt må föra talan eller utöfva rösträtt för mer än en röstberättigad, utan äfven i hög grad betänkelig på den grund, att bolagets ombud ej behöfver vara för egen del röstberättigad inom den kommun, der han utöfvar bolagets rösträtt, samt att bolagets medlemmar kunna till stor eller till och med större delen utgöras af utlänningar.

På grund af hvad vi nu anfört och med anledning af såväl Kongl. Maj:ts proposition n:o 40 med förslag till lag angående ändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningen om kommunalstyrelse på landet som i ämnet sedermera väckta sex motioner, i hvilka vi ej kunnat odeladt instämma, tillåta vi oss föreslå, att Riksdagen måtte besluta:

1:o att § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet skulle erhålla följande lydelse:

§ 11.

Mom. 1. Vid val tillkommer hvarje röstegande *en* röst utom vid val af kommunalfullmäktige samt af landstingsmän och valmän för utseende af landstingsmän.

Mom. 2. Vid beslut rörande alla öfriga angelägenheter, äfvensom vid de i mom. 1 särskildt angifna val, beräknas röstvärdet efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar emot en tjugonedel af kommunens hela fyrktal eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar ett tusen fyrkar.

Mom. 3. Der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlägga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskildt stadgad, skall röstvärdet vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden;

2:o att i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t måtte göra frågan om bolags kommunala rösträtt till föremål för förnyad utredning samt till

Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill utredningen kan gifva anledning.»

I sistnämnda motions syfte hafva fyra af Andra Kammarens ledamöter instämt.

Af det vid propositionen fogade statsrådsprotokoll inhemtas, att föredragande departementschefen ansett, att med förslag om lösning af den kommunala rösträttsfrågan i dess helhet borde anstå i afbidan på den utgång, som frågan om ändrade grunder för den kommunala beskattningen erhåller — hvilken senare fråga, som bekant, af sistlidet års Riksdag hänskjutits till Kongl. Maj:t för utredning och för närvarande utgör föremål för behandling af en för ändamålet särskildt tillsatt komité. Departementschefen hyste nemligen den uppfattning, att berörda frågor stode med hvarandra i närmaste samband. Så är också, enligt utskottets mening, förhållandet. Då den kommunala skattskyldigheten för närvarande utgör grundvalen och normen för den kommunala rösträtten, säger det sig sjelft, att hvarje ändring af grunderna för den förras utgörande skulle komma att verka rubbade på innebörden af gifna föreskrifter om rösträttens utfövan; och utskottet är sålunda med departementschefen ense derom, att någon fullständig omarbetning af bestämmelserna om kommunal rösträtt på landet icke för det närvarande bör vidtagas.

Dermed har utskottet uttalat sin uppfattning i fråga om de flesta af nu ifrågavarande motioner. Samtliga, med undantag af herr Erikssons i Qväcklingen, åsyfta nemligen en dylik genomgripande förändring af bestående regler för den kommunala rösträtten.

Deremot anser utskottet, att departementschefen förebragt giltiga skäl för den partiella rösträtsreform, som uti propositionen bragts å bane. Att verkligt behof af begränsning utaf aktiebolagens kommunala rösträtt föreligger, lär ej med fog kunna bestridas, liksom det ej heller torde kunna jäfvas, att ett uppskof med en sådan begränsnings genomförande kan befaras vålla väsentliga olägenheter.

Äfven den i propositionen föreslagna formen för inskränkning af aktiebolagens rösträtt har vunnit utskottets godkännande. Sålunda håller utskottet före, att välgrundad anledning förefinnes till den åtskilnad, som gjorts emellan jordbruksfastighet och andra beskattningsföremål, så mycket mera som jordbruksfastighet är för aktiebolagens rösträtt af underordnad betydelse mot andra beskattningsföremål, och jordbruksfastighetsfyrkarnes

undantagande från begränsning i fråga om aktiebolagens rösträtt alltså är af ganska ringa verkan.

Likasa anser utskottet den föreslagna begränsningens omfång, $\frac{1}{20}$ af kommunens fyrktal, tillfredsställande, hvaremot utskottet ej kan förorda herr Erikssons i Qväcklingen förslag om ett absolut röstmaximum, 1,000 röster, jemte det relativa, då det förra dels i och för sig icke synes vara med billighet öfverensstämmande, dels ock skulle komma att verka ytterst ojemnt inom olika kommuner. I mindre kommuner skulle alltså ett dylikt absolut röstmaximum vara alldeles utan verkan, då deremot detsamma i kommuner med fyrktal öfverstigande 20,000 skulle komma att högst väsentligt begränsa aktiebolagens rösträtt.

Mot hvad propositionen i öfrigt innehåller har utskottet ej funnit något att erinra, hvarför utskottet anser, att propositionen bör i dess helhet i oförändradt skick vinna Riksdagens godkännande.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen, med afslag å samtliga förenämnda motioner, n:is 201, 202, 203, 207, 208, 209, 210 och 211, måtte bifalla Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

Stockholm den 22 mars 1898.

På lagutskottets vägnar:

K. S. HUSBERG.

Reservationer:

af herr *Husberg*: Inom utskottet har jag biträdt den hemställan, betänkandet innehåller, men icke de grunder, dem utskottet anför till stöd för densamma. Jag kan icke dela den meningen, att den kommunala rösträttsfrågans definitiva lösning behöfver eller bör göras beroende af den uppkomna frågan om den kommunala beskattningens frigörande från sambandet med bevillningen, en fråga hvars slutliga ordnande kan ligga mera än ett årtionde fram i tiden. Tvärtom anser jag, att en fullständig lösning af den kommunala rösträttsfrågan bör sökas åvägabragt snarast möjligt och jemväl under den tid, då de nuvarande grunderna för den kommunala beskattningen fortfara att vara gällande. Då jag med denna uppfattning funnit mig kunna ansluta mig till den kongl. propositionen, sådan denna är till sjelfva yrkandet beskaffad, beror detta naturligen deraf, att jag anser, att den partiella reform, Kongl. Maj:t föreslagit, är ett steg i den rätta riktningen, att densamma derjemte efter all antaglighet är det enda, hvarom för det närvarande båda kamrarna stå att förena, men att å andra sidan detta steg, om det nu tages, borde icke blott icke motverka utan bereda och underlätta en snar fortsättning, öfvertygad som jag är att, om ändring nu komme till stånd i den omfattning Kongl. Maj:t föreslagit, densamma snart skulle genom förhållandenas egen magt draga med sig de ytterligare förändringar, som äro behöfliga;

af herrar *F. Andersson*, *P. G. Petersson*, *J. Anderson*, *Ersson* och *Wiklund*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till den af friherre *v. Knorring* m. fl. afgifna motion och sålunda hemställa, att Riksdagen måtte besluta, att § 11 i kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 skulle erhålla följande ändrade lydelse:

»Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för mer än en tiondedel och ej aktiebolag för mer än en tjugondedel af kommunens hela fyrktal.

Der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlägga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskildt stadgad, skall röstvärdet vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden;»

af herr Nilsson, som ansett, att utskottet bort, med föran ledande af herr Dahns motion, hemställa, att Riksdagen måtte besluta, att § 11 i kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 skulle erhålla följande förändrade lydelse:

»Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej af aktiebolag rösträtt utöfvas för mera än en tjugondedel och af annan röstberättigad för mera än en tiondedel af kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar ett tusen fyrkar.

Der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlägga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskildt stadgad, skall röstvärdet vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden;»

samt af herr Ohlsson: Då det särskildt framhållits och betonats, att skäl skulle vara för handen att låta med lösningen af frågan om begränsning af den kommunala rösträtten på landet i hufvudsakliga delar tillse vidare anstå i afbidan på utgången af den under utredning varande frågan om förändrade grunder för den kommunala beskattningen, torde böra påpekas och noga bemärkas, att de i allmänhet öfverklagade missförhållanden, hvilka sedan årtionden med allt fog föranledt ständigt förnyade yrkanden om rösträttens begränsning, förvisso hvarken kunna undanrödjas eller förminskas genom kommunalskatteväsendets omgestaltning. Ty oemot-sägligt torde vara, att — huru vår kommunala beskattning än må komma att omdanas — direkta skatter allt framgent måste i mer eller mindre vidsträckt mån af kommunerna upptagas. Och då den kommunala rösträtten fortfarande skall på ett eller annat sätt mätas efter och ställas i förhållande till den direkta skatt, som till kommunen erlägges, inses ju lätteligen, att den ifrågasatta rösträttsbegränsningen alldeles icke kan vare sig onödiggöras eller synnerligen underlättas, derigenom att de direkta kommunalskatterna möjligtvis varda omreglerade och nedsatta.

Några verkliga svårigheter eller ur lagstiftningssynpunkt ens anmärkningsvärda olägenheter kunna visserligen icke heller — såvidt jag förstår — förorsakas deraf, att den behörigen utredda och mycket om-handlade kommunala röstrattsfrågan löses tidigare än och oberoende af den sväfvande framtidsfrågan om förändrade grunder för den kommunala beskattningen.

Den mindre väsentliga men i allt fall framhållna omständigheten, att en särskild, fyrkbegreppet ersättande, mätare af det kommunala röst-

värdet i sinom tid behöfver antagas och lagfästas, om och för den händelse sambandet mellan bevillningen till staten och den kommunala skattskyldigheten varder upplöst, kan enligt min uppfattning ingalunda anses såsom skälig anledning att nu hufvudsakligen uppskjuta den viktiga rösträttsfrågan, för hvars lösning *allmänna meningen* i landet obestriddligen är och sedan länge varit mogen.

Gäller det således att, med bibehållande af sjelfva hufvudgrunden för bestående rösträttsbestämmelser, under för handen varande förhållanden på lämpligaste sätt lösa frågan om begränsning af den kommunala rösträtten på landet, bör efter min åsigt — i öfverensstämmelse för öfrigt med hvad som rätteligen iaktogs, då den kommunala rösträtten i stad inskränktes, — i begränsningsafseende bestämmas icke blott ett relativt utan äfven ett absolut röstmaximum. Den statistiska utredningen i ärendet synes mig vid ett allsidigt öfvervägande, och då vederbörlig hänsyn tages särskildt till de stora kommunerna och de högsta fyrktalen, klart och tydligt tala för lämpligheten och behofvet af ett absolut röstmaximum till fullständigande af rösträttsbegränsningen i de särskilda fall, der det relativa begränsningstalet i och för sig icke förmår i tillräcklig grad nedbringa röstegandes öfver höfvan höga röstsiffror. Medelst dylik reglering af rösträtten kan man utan att behöfva göra den relativa begränsningen alltför genomgående på ett skäligen verksamt sätt träffa de högsta röstetalen. Genom fastställande af ett väl afvägdt absolut röstmaximum vinnes för öfrigt det synnerligen beaktansvärda önskemålet, att aktiebolagens rösträtt kan på ett fullt effektivt sätt begränsas, utan att i sådant syfte behöfver för dem uppställas och tillämpas särskild, mer eller mindre långt gående *undantagsbestämmelse* från de i allmänhet gällande föreskrifterna om rösträtt i kommunala angelägenheter. Det förhållandet, att ett absolut röstmaximum, som är särskildt egnadt att — utöfver den begränsning, som lämpligen kan ernås genom ett allmänt gällande relativt röstmaximum — åstadkomma ytterligare väl behöflig begränsning i de stora aktiebolagens röstöfvermägt, medför enahanda begränsning af en del andra bolags, menigheters och enskilde personer öfvermåttan höga röstetal, torde äfvenledes rätt kraftigt tala till förmån för ett dylikt absolut röstmaximum.

Vid öfvervägande af samtliga på frågan inverkan förhållanden och med särskildt fästadt afseende derå, att den vederbörligen utredda rösträttsfrågan nu bör i ett slag lösas så, att den med fog ändtligen må kunna för någon afsevärd tid afföras från Riksdagens dagordning, har jag för min del funnit, att det relativa begränsningstalet lämpligast bör bestämmas till en tiondedel af kommunens hela fyrktal och det absoluta röstmaximum fastställas till 1,000 röster efter fyrk räknadt. I likhet med utskottet har

äfven jag ansett den af Kongl. Maj:t föreslagna bestämmelsen, att rösträtt icke må i något fall af röstegande utöfvas för högre röstetal, än som sammanlagdt tillkommer öfriga röstegande inom en kommun, böra, såsom principiellt riktig, utan gensägelse godkännas, om än samma bestämmelse — efter iakttagande jemväl af ofvan ifrågasatta rösträttsbegränsning — endast i sällsynta undantagsfall kan tänkas vinna praktisk tillämpning.

Med stöd af hvad sålunda blifvit anfördt tillåter jag mig hemställa: att Riksdagen ville i anledning af Kongl. Maj:ts förevarande proposition samt de i ämnet väckta motioner — med godkännande af Kongl. Maj:ts ändringsförslag i öfrigt — för sin del antaga följande förändrade lydelse af § 11 i kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar emot en tiondedel af kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar ett tusen fyrkar. Ej heller må någon rösta för högre röstetal, än som sammanlagdt tillkommer öfrige röstegande inom kommunen.

Der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlägga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskildt stadgad, skall röstvärdet vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden.

Herr *Redelius* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
